

IV. Γεωπολιτική καὶ Διεθνὲς Δίκαιο: Ἀνάλυσις μιᾶς συγκρουσικῆς σχέσεως

[Ἀρχικὴ δημοσίευσις: Στρατηγικὴ 50 (1999)]

«Ὁ θεωρητικὸς ἔσλος καὶ πρακτικὰ ἰδιοτελὴς οὐτοπισμὸς τοῦ [τοῦ σημερινοῦ καπιταλιστικοῦ φιλελευθερισμοῦ] ἔγκειται στὴν πεποίθησι ὅτι ἡ παγκοσμιοποίησι τῆς παραγωγῆς, τῶν ἐπικοινωνιῶν καὶ τοῦ ἐμπορίου θὰ ἐπιφέρει καὶ σὲ αὐτὴν τὸ ποθούμενο εἰρηρικὸ ἀποτέλεσμα καὶ δὲν λέγεται τίποτε τὸ οὐσιαστικὸ πάνω στὸ ζήτημα τῆς κατανομῆς, μολονότι καθίσταται ὄλο καὶ προφανέστερο ὅτι ἡ παγκοσμιοποίησι μᾶλλον τὸ ὀξύνει παρὰ τὸ ἀμβλύνει»¹.

Ἡ σύγκρουσις μεταξὺ ἐπιθυμίας καὶ πραγματικότητος

–Ὁ σκοπὸς τοῦ παρόντος πονήματος εἶναι σαφής. Προσπαθεῖ νὰ ἐκφράσει δι-
αυγῶς μιὰν πραγματικότητα: τὴν κατ’ ἐξοχὴν ἐπιβολὴ καὶ ἐπικυριαρχία τῶν ἐπι-
ταγῶν τῆς γεωπολιτικῆς ἐπὶ τῶν ἐπιθυμιῶν τοῦ διεθνοῦς δικαίου. Αὐτὸ καθίστα-
ται ἀπολύτως σαφὲς κατόπιν τῆς μελέτης στοιχείων ἐντοπιζομένων σὲ περιπτώσεις
ὅπως «ἡ τύχη» τῶν μέτρων οἰκοδομήσεως ἐμπιστοσύνης ποὺ συνεζητήθησαν τὴν
17ῆ Μαΐου 1988 μεταξὺ τῶν δύο —τότε— ὑπουργῶν ἐξωτερικῶν τῆς Ἑλλάδος καὶ
τῆς Τουρκίας Παπούλια καὶ Γιλμάζ στὴν Βουλιαγμένη, ὅπως καὶ τῆς Συμφωνίας
τῆς Κωνσταντινουπόλεως τῆς 8ης Σεπτεμβρίου τοῦ ἰδίου ἔτους, ποὺ καθώριζε τὶς
«κατευθυντήριες γραμμὲς γιὰ τὴν πρόληψι ἀτυχημάτων καὶ ἐπεισοδίων στὰ δι-
εθνῆ ὕδατα καὶ τὸν διεθνῆ ἑναέριον χῶρον.

Ἐκεῖνο ἀκριβῶς τὸ ἔτος, τὸ 1988, τὸ ὁποῖον ἐχαρακτήρισθη ἀπὸ τὶς προανα-
φερθεῖσες, πλέον ἐντυπωσιακῆς, προσπάθειες προσεγγίσεως τῶν Ἀθηνῶν πρὸς τὴν
Ἄγκυρα (Νταβός, Βρυξέλλες, Βουλιαγμένη, Κωνσταντινούπολις), προσπάθειες τὶς
ὁποῖες ἐμέφθη ἡ τότε ἀντιπολίτευσις ὡς «ἐθνικῶς μειοδοτικῆς», ἐκεῖνο ἀκριβῶς τὸ
ἔτος ἡ γείτων, φίλη καὶ σύμμαχος Τουρκία προέβη σὲ 338 παραβιάσεις τοῦ ἑλλη-
νικοῦ ἑναερίου χώρου, σὲ 22 ὑπερπτήσεις ἄνωθεν τοῦ ἑλληνικοῦ ἐδάφους ξηρᾶς, σὲ

1. Παναγιώτης Κονδύλης, *Θεωρία τοῦ πολέμου*, Θεμέλιο, Ἀθήνα, 1988, 1997, σελ. 15.

563 διεισδύσεις στο FIR Ἀθηνῶν (τετάρτη «καλλιτέρα ἐπίδοσις» τῆς γείτονος γιὰ τὸ διάστημα 1985-1996) καὶ σὲ 18 ἐμπλοκὲς μὲ τὰ ἑλληνικὰ πολεμικὰ ἀεροσκάφη.

Τὰ ἀνάλογα —καὶ σὲ μεγαλυτέραν ἔπαρση— φαινόμενα τουρκικῶν προκλήσεων, ἄλλωστε, παρατηροῦνται καὶ κατὰ τὰ ἔτη 1996-1997, ἔτη τοῦ θλιβεροῦ περιστατικοῦ τῶν Ἰμιῶν (29 Ἰανουαρίου - 1 Φεβρουαρίου 1996) καὶ τοῦ «κοινοῦ ἀνακοινωθέντος τῆς Μαδρίτης» μεταξὺ Σημίτη-Ντεμιρέλ (8 Ἰουλίου 1997). Κατὰ τὴν περίοδον αὐτὴν καταγράφονται 965 διεισδύσεις (οἱ περισσότερες ἕως τότε) τουρκικῶν πολεμικῶν ἀεροσκαφῶν στοὺς FIR Ἀθηνῶν, 1.600 παραβιάσεις τοῦ ἐθνικοῦ ἐναέριου χώρου (ἐπίσης πολλαπλασίως περισσότερες μέχρι τότε) καὶ οἱ περισσότερες, ἐπίσης, παραβιάσεις ἀπὸ ἐνόπλους σχηματισμούς, δηλαδὴ 538 τὸν ἀριθμὸ.

Ἄλλωστε, ἀμέσως μετὰ τὴν ἀνακοίνωση τοῦ Ἐνιαίου Ἀμυντικοῦ Δόγματος Ἑλλάδος-Κύπρου τὸ ἔτος 1990 καὶ τὴν διεξαγωγὴ κοινῶν ἑλληνοκυπριακῶν ἀσκήσεων, ἡ γείτων προβαίνει σὲ μαζικὲς παραβιάσεις τοῦ FIR Ἀθηνῶν ἀπὸ μοῖρες τουρκικῶν πολεμικῶν ἀεροσκαφῶν καὶ ὄχι ἀπὸ ζεύγη, πλέον, πολεμικῶν ἀεροσκαφῶν.

Οἱ στατιστικὲς αὐτὲς παρατηρήσεις, ὅμως, δὲν θὰ ἐγράφοντο, ἐὰν δὲν εἶχα ἀντίληψη τῆς ἀνάγκης τεκμηριώσεως μὲ *ρεάλια* κάποιων ἐκτιμήσεων οἱ ὁποῖες, ἴσως, χωρὶς αὐτὴν, νὰ μὴ ἐτύγγαναν τῆς ἰδίας ἀποδοχῆς στὰ ὄτα τῶν καλοπίστων ἀναγνωστῶν.

Δὲν θεωρῶ, φυσικὰ, ὅτι αὐτὲς οἱ ποσοτικὲς μου ἀναφορὲς εἶναι ἀρκετές, εἶμαι, ὅμως, ἥσυχος καὶ βέβαιος ὅτι ὁ οἰωνδήποτε ἀντιλήψεων ἀναγνώστης, θὰ καλυφθεῖ εἰς ὅ,τι ἀφορᾷ τὶς σχετικὲς μὲ τὴν ποσοτικὴν τεκμηριώση ἀνάγκες του, στοὺς λαμπροὺς πόνημα τοῦ Κυρ. Κεντροῦ, ὑπὸ τίτλον *Ἀεροναυτικὲς Ἀσκήσεις στοὺς Αἰγαῖο* (Προσκήνιο, Ἀθήνα, 1999).

Μάλιστα, ἐξ ἀφορμῆς αὐτοῦ τοῦ ἐργου ποὺ ἀσχολεῖται μὲ τὶς στρατιωτικὲς προετοιμασίαις δύο βασικῶν περιφερειακῶν «παικτῶν» στὴν περιοχὴ τῆς νοτιοανατολικῆς Μεσογείου, καθὼς καὶ μὲ τὶς συνεπαγόμενες ἐπιπτώσεις τους στοὺς σύστημα ἀσφαλείας καὶ τῶν πολιτικῶν ἐπιλογῶν, τόσο τῶν ἰδίων τῶν ἐμπλεκόμενων χωρῶν ὅσον καὶ τῶν μεγάλων δυνάμεων, μοῦ παρέχεται ἡ δυνατότης νὰ ἐκφράσω ὠρισιμένες γενικώτερες σκέψεις μου γιὰ τὸν τρόπον μὲ τὸν ὁποῖο, μετὰ τῶν ἄλλων, οἱ στρατιωτικὲς ἐπιλογὲς μεγάλων, μεσαίων καὶ μικρῶν χωρῶν ἐντάσσονται καὶ αὐτὲς στοὺς συντελούμενο «παίγνιο» τῆς παγκοσμιοποιήσεως τῶν χωρῶν, τῶν στοιχείων καὶ τῶν δεδομένων μὲ κινητηρίους ἄξονας τὴν γεωγραφία, τὴν ἱστορία, τὴν γεωπολιτικὴ καὶ τὸν πολιτισμὸ. Μοῦ δίδεται, λοιπόν, ἔτσι ἡ εὐκαιρία νὰ ἐκφρασθῶ μετὰ τῆς διεθνοδικαϊκῆς καὶ γεωπολιτικῆς-γεωοικονομικῆς προσεγγίσεως τῶν διεθνῶν φαινομένων². Τὰ ἐρωτήματα ποὺ τίθενται πλέον κατὰ

2. Ὑπάρχει, δυστυχῶς, κραταιῶς ἐδραιωμένη ἡ ἀντίληψις, ὅτι *γεωπολιτικὴ καὶ γεωοικονομία* εἶναι πράγματα ἀντίθετα ἀλλήλων καὶ ὅτι ἐκφράζουν μάλιστα καὶ «ἐχθρικὲς» μετὰ τῶν ἀντιλήψεις. Λυποῦμαι ποὺ θὰ διαφωνήσω μὲ τοὺς ὑποστηρικτὰς αὐτῆς τῆς ἀντιλήψεως, τῶν ὁποίων τὰ ἀγαθὰ κίνητρα ἀντιλαμβάνομαι ἀπολύτως, ἀλλὰ ἡ γεωπολιτικὴ ἔχει δικαίωμα ὑπάρξεως καὶ λειτουργίας ὡς γεωγραφικὴ ἀναλυτικὴ μέθοδος, μόνον διότι τὰ φαινόμενα τὰ ὁποῖα ἀναλύει ἔχουν... γεωοικονομικὴ φύση καὶ βάση. Μετὰ τῶν δύο αὐτῶν ἀναλυτικῶν μεθόδων ὑφίσταται ἡ ἰδία στενὴ συσχέτισις ποὺ ὑφίσταται μετὰ τῆς οἰκονομικῆς καὶ τῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς τοῦ κράτους. Ἄλλως τε, "γεωοικονομία" δὲν εἶναι παρὰ γεω-

τὴν ἐποχὴ αὐτὴν τῶν ποιοτικῶν ἀλλὰ καὶ ποσοτικῶν ἀνακατατάξεων εἶναι κατ' ἐξοχὴν μεθοδολογικά. Καὶ εἶναι μεθοδολογικά διότι ἡ παραδοσιακὴ ἄνεσις μὲ τὴν ὁποίαν προσήγγιζε ὁ ἱστορικός, ὁ πολιτικὸς ἐπιστῆμων ἢ ὁ γεωγράφος τὴν ὄντοτητα τοῦ ἔθνους-κράτους μετατρέπεται σὲ ἀμφίρροπη, ἀμφίθυμη καὶ ἐπαμφοτερίζουσα στάση.

Ἐπίσης, δὲν μποροῦμε πλέον νὰ προσεγγίζουμε τὸ πρόβλημα αὐτὸ βασιζόμενοι ἀποκλειστικῶς καὶ μόνον στὴν κλασικὴ ἀντίληψη τῆς ἰσχύος πυρός, στὴν δημογραφικὴ δυναμικὴ, στοὺς ρυθμοὺς ἀναπτύξεως καὶ τὰ κατὰ κεφαλὴν ΑΕΠ τῶν ἐθνικῶν οἰκονομιῶν, στὰ φυσικὰ διαθέσιμα καὶ τὶς ὁδοὺς διαμετακομίσεώς των.

Οἱ παράγοντες αὐτοὶ εἶναι βασικοί, ἀλλὰ πρέπει νὰ ἐμπλουτίζονται μὲ τὴν *κουλτουραλική³ διάσταση* τῶν γεωπολιτικῶν φαινομένων, ἡ ὁποία στὴν συγκυρία μας ἀποτελεῖ τὸν ἰσχυρότερο, τέταρτο κατὰ σειρὰν⁴, μοχλὸν γεωπολιτικῶν ἐπεμβάσεων γιὰ τὴν δημιουργία σφαιρῶν ἐπιρροῆς τῶν νέων πόλων διεθνοῦς ἰσχύος (ΝΕΠΟΔΙ). Λόγου χάριν, δὲν μπορεῖ παρὰ νὰ ληφθεῖ σοβαρότατα ὑπ' ὄψιν τὸ φαινόμενο τοῦ γλωσσικοῦ ἐπεκτατισμοῦ, οἱ θρησκευτικὲς διαφορὲς, τὰ κοινωνικῆς καὶ ἀνθρωπολογικῆς φύσεως δεδομένα.

Ἡ πληροφορία ἀποτελεῖ πλέον ἓνα ποσοτικῶς μετρήσιμο πολλαπλασιαστὴν ἰσχύος, ὁ ὁποῖος μέσῳ τῶν νέων τεχνολογιῶν δοκιμάζει τὶς ἀντοχὲς τοῦ ἔθνοκρατικοῦ μοντέλου, χωρὶς ὅμως νὰ καταργεῖ καὶ τὴν ἀρχὴ τῆς ἐθνοτικο-κουλτουραλικῆς ὄντοτητας. Οἱ νέες πληροφορικὲς τεχνολογίαι πιέζουν τὰ βεσφαλιανὰ δομικά

πολιτικὴ ἀνάλυσις ἐντὸς τοῦ Οἰκονομικοῦ Πυλῶνος Ἴσχύος, δηλ. τοῦ 3^{ου} Πυλῶνος Ἴσχύος, συμφώνως πρὸς τὴν, ἀπὸ ἐμὲ εἰσαχθεῖσα, Συστημικὴ γεωπολιτικὴ μέθοδο.

3. Γιὰ τὴν νομιμότητα τοῦ ὅρου «κουλτουραλικὸς». Βλ. Γ. Κεντρωτῆς, *Θεωρία καὶ πράξις μετάφρασης, Δίανλος, Αθήνα, 1996, σελ. 17 ὑπ. 7*: «Ξενίζει ἴσως ἡ χρῆσις τοῦ ἐν λόγω καινοφανοῦς ἐπιθέτου, πλὴν ὅμως προληπτικῶς διευκρινίζεται ὅτι εἶναι πέρα ὡς πέρα ἠθελήμενη. Δεδομένου ὅτι κατὰ τὴν τελευταία πενταετία τὰ πάντα στὴν Ἑλλάδα εἶναι "πολιτισμικά", κατὰ τρόπον μάλιστα τέτοιον, ὥστε νὰ μὴν εἶναι ποτὲ "πολιτιστικά", καὶ δεδομένου ἐπίσης ὅτι οἱ δύο ὅροι ἔχουν ἀναπότρεπτα πλέον γίνεαι ἓνας, σὲ βαθμὸ τέτοιον, ὥστε ἀκόμα καὶ πεπαιδευμένοι ἄνθρωποι νὰ φθάνουν στὸ σημεῖο νὰ ὁμιλοῦν λόγου χάριν περὶ "πολιτισμικῆς κληρονομιάς", "πολιτισμικῶν ἀγαθῶν" καὶ "πολιτισμικῶν δραστηριοτήτων", ἀκόμα καὶ ὅταν δὲν ἐννοοῦν παρὰ ἀπλῶς τὴν "πολιτιστικὴ κληρονομιά", τὰ "πολιτιστικά ἀγαθὰ" καὶ τὶς "πολιτιστικὲς δραστηριότητες" ἀντίστοιχα, ἢ καταφυγὴ σὲ ἓνα ἐπίθετο διακριτικὸ τῶν ιδιοτήτων καὶ τῶν ποιότητων τῆς παιδείας/κουλτούρας καὶ τοῦ πολιτισμοῦ κρίνεται ἄκρως ἀπαραίτητη. Ἐπειδὴ δὲ τὸ ἐπίθετο "παιδευτικὸς" ἀναφέρεται σὲ ιδιότητες καὶ ποιότητες ἀφορώσας *stricto sensu* μὲν τὴν ἐκπαίδευση, *lato sensu* δὲ τὴν ἐν γένει ἀγωγή τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἄρα δὲν παράγει ἀμέσως καὶ ἄνευ ἐτέρου τὴν ἐπιθυμητὴ διάκριση μεταξὺ παιδείας καὶ πολιτισμοῦ, καὶ ἐπειδὴ ἡ λέξις κουλτούρα, μολονότι χρησιμοποιοῦμενη —κακῶς, κάκιστα!— ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ μὲ πνεῦμα ἀπαξιοτικῶν... σχετικιαστικῶν, ...ἀποτελεῖ ἀναντίρροπα λεξικὸ στοιχεῖο τῆς νεοελληνικῆς γλώσσας καί, ἄρα, λέξις ἑλληνικὴ, προτιμήσαμε νὰ φτιάξουμε τὸ ἐπίθετο "πολιτιστικός", γιὰ νὰ μποροῦμε νὰ συνεννοοῦμεθα καὶ νὰ ἐπικοινωνοῦμε».
4. Ἐχω ἐπανηληθμένως ὑποστηρίξει ὅτι οἱ μοχλοὶ ἀσκήσεως γεωπολιτικῆς ἐπιρροῆς εἶναι τέσσαρες: ὁ ἀμυντικὸς, ὁ οἰκονομικὸς, ὁ πολιτικὸς καὶ ὁ πολιτισμικὸς. Ἡ ἐπιλογή ἐνὸς ἐκάστου ἐξ αὐτῶν ἀπὸ τὶς μητροπολιτικὲς δυνάμεις ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὸν βαθμὸ κοινωνικῆς ἀναπτύξεως τῶν πρὸς «προσάρτησιν» χωρῶν. Οἱ πλέον ἀνεπτυγμέναι κοινωνίαι μποροῦν νὰ ἀλωθοῦν ἀναμιμάτως, μόνον διὰ τοῦ πολιτισμικοῦ γεωπολιτικοῦ ἐργαλείου.

στοιχεία της διεθνούς κοινότητας και μάλλον τείνουν να τα αναγκάσουν σε μεταξύ τους σύντηξη, ή όποια θα όδηγήσει τὸ ἔθνο-κουλτουραλικὸ προϊόν της σε ἑξάπλωση καὶ κατάληψη μεγαλύτερων φυσικῶν χωρικῶν συμπλεγμάτων με κοινὰ κουλτουραλικά χαρακτηριστικά, ἀλλ' ἀνωτέρου ἐπιπέδου ἀπὸ αὐτὰ τοῦ σημερινοῦ ἀπολύτως ἰδιομόρφου καὶ ἰδιαίτερου ἔθνοκρατικοῦ βεσφαλιανοῦ προτύπου.

Τὰ γεωγραφικὰ ὄρια τῶν νέων αὐτῶν φυσικῶν-χωρικῶν πλεγμάτων, τοῦλάχιστον σε πρώτη φάση, δὲν μπορεῖ παρὰ νὰ εἶναι τὸ σύνολον τῆς κοινῆς περιμέτρου τῶν προγόνων τους, τῶν βεσφαλιανῶν ἔθνοκρατικῶν ὄντοτήτων. Οἱ χρόνοι δημιουργίας αὐτῶν τῶν νέων, δευτέρου ἐπιπέδου, ἔθνο-κουλτουραλικῶν πλεγμάτων, δὲν μπορεῖ παρὰ νὰ εἶναι, πρώτιστα, γεωγραφικοὶ χρόνοι⁵.

Στὴν ἐποχή μας, οἱ κουλτουραλικοὶ φραγμοὶ δὲν μποροῦν πλέον νὰ περιορισθοῦν στὴν ὑπεραπλουστευμένη, ὅσο καὶ ψευδῆ ἰδεοληπτικὴ ἀναπαράσταση⁶

5. Ὁ *οἰκονομικὸς χώρος* δημιουργεῖται μέσα ἀπὸ τὴν ἀλληλεπίδραση τῶν ἀνθρωπίνων κοινωνιῶν καὶ τοῦ δεδομένου φυσικοῦ περιβάλλοντος, μέσω αὐτοῦ ποῦ οἱ γεωγράφοι ὀνομάζουν φυσικὸν ἄνθρωπον καὶ οἱ συνάδελφοί μου τῆς ἀγγλοσαξωνικῆς σχολῆς θεωροῦν ὡς δεδομένον καταναλώσιμο ἀγαθόν, «μετρῶντάς τον πρὶν στοχασθοῦν» καὶ «μὴ στοχαζόμενοι προτοῦ τὸν μετρήσουν», ὅπως ἀναφέρει, πικρόχολα, ὁ Gaston Bachelard. Τὸ σύστημα αὐτὸ νοεῖται ὡς διαλεκτικὸν σύστημα καὶ νοεῖται ὡς διαλεκτικὸν δίπολο καὶ ἐξετάζεται κατ' ἀρχὴν διότι ἔχει ποιοτικὴ βάση. Λέγομε κατ' ἀρχὴν διότι θέλομε πρώτιστα νὰ τὸ ἐντολίσομε ποιοτικῶς, ὡς ὄντοτητα. Φθάνομε, λοιπόν, στὸ συμπέρασμα, ὅτι ἡ γένεσις τοῦ ἱστορικοῦ χρόνου εἶναι σύγχρονος με αὐτὴν τοῦ οἰκονομικοῦ χώρου, τὴν στιγμὴν ποῦ ἀπαραίτητος προϋπόθεσις καὶ γενεσιουργὸς αἰτία καὶ γιὰ τὶς δύο αὐτὲς ὄντοτητες εἶναι ἡ ὑπαρξις τῶν ἀνθρωπίνων ὄντων. Αὐτὸν τὸν χρόνο ποῦ χαρακτηρίζεται ἀπὸ τὴν γένεση τοῦ οἰκονομικοῦ γεωγραφικοῦ χώρου καὶ ἐνσαρκώνει τὴν ἱστορία του, συγκεκριμένη καὶ διακριτὴ ἱστορία μεταβολῶν τοῦ φυσικοῦ περιβάλλοντος μέσω τῶν οἰκονομικῶν παρεμβάσεων καὶ ἐπεμβάσεων τῶν ἀνθρωπίνων κοινωνιῶν, αὐτὸν τὸν χρόνο, τὸν ὀνομάζω *γεωγραφικὸν χρόνο*. Πρόκειται, κοντολογίᾳ, γιὰ τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἐξελικτικῆς διαδικασίας τῆς «ζωικῆς δραστηριότητος» καὶ γιὰ μία ἀπὸ τὶς θέσεις ποῦ ἐπιτρέπουν στὴν ἱστορία νὰ μὴ εἶναι συλλογὴ νεκρῶν γεγονότων, ὅπως συμβαίνει με τὴν ἐξ ἴσου ἀφηρημένη ἐμπειριστικὴ προσέγγιση, ἀλλὰ οὔτε καὶ τὸ φανταστικὸ ἀποτέλεσμα τῆς φανταστικῆς δράσεως, φανταστικῶν ἀτόμων, ὅπως συμβαίνει με τὴν ἰδεαλιστικὴν τῆς προσέγγιση.

Τί, ὅμως, προκύπτει ἀπὸ τὴν οὐσιαστικὴ μελέτη τοῦ ἱστορικοῦ χρόνου, ὄχι πλέον ἰδωμένου ὡς ἐπιθετικοῦ προσδιορισμοῦ, ἀλλὰ ὡς ὄντοτητος: Ὅτι ἱστορικὸς χρόνος εἶναι ἡ οὐσία τῆς ὑπάρξεως τῆς διαδικασίας παραγωγῆς ζωῆς καὶ πολιτισμοῦ σ' ἓνα δεδομένο φυσικὸν ἄνθρωπον, ἀρθρωμένων σε ἓνα συγκεκριμένο πλέγμα κοινωνικῶν δομῶν καὶ σχέσεων. Ἱστορικός, λοιπόν, Χρόνος εἶναι ἡ οὐσία τοῦ κοινωνικο-οἰκονομικοῦ γίνεσθαι, τοῦ γίνεσθαι τῆς ὑποδομῆς, καὶ ὡς ἐκ τούτου τοῦ γίνεσθαι τοῦ διπλοῦ βάσεως-ἐποικοδομήματος, δηλαδὴ τοῦ γεωγραφικοῦ χωρικοῦ γίνεσθαι.

Ἔτσι, ὁ ἱστορικὸς χρόνος μεταβάλλεται σε *γεωγραφικὸν χρόνο*, ὁ ὁποῖος ὅμως δομεῖται, χαρακτηρίζεται καὶ νοεῖται βάσει τοῦ γεωγραφικῶς ἀντιστοίχου τοῦ ἱστορικοῦ χρόνου ὅπως αὐτὸς προκύπτει ἀπὸ τὶς ἀλληλεπιδράσεις τῶν ἰδιαίτερων διαλεκτικῶν ἐνοτήτων ποῦ τὸν παράγουν καὶ οἱ ὁποῖες ἀποτελοῦν, ὑποχρεωτικῶς, καὶ γεωγραφικὰ προϊόντα ἐνὸς ἐκάστου διακριτοῦ γεωγραφικοῦ καὶ οἰκονομικοῦ χώρου (βλ. γιὰ περισσότερες λεπτομέρειες, Ἰ. Θ. Μάζης, *Εἰσαγωγή στὴν οἰκονομικὴ γεωγραφία καὶ στὶς διεθνῆς οἰκονομικὰς σχέσεις*, Ἑλληνικὲς Πανεπιστημιακὲς Ἐκδόσεις, Ἀθήνα 1989, σ.σ. 73-120).

6. "Représentation" κατὰ Lacoste, *Dictionnaire de Géopolitique* (sous la direction de Yves

«Ανατολή-Δύσις». Τò σχῆμα αὐτò ἦτο ὄντως βολικό, ἐξυπηρέτησε ἀρκετὰ χρόνια τὴν ὑποθεσὴ τῆς οἰκονομικο-κουλτουραλικῆς ὁμογενοποιήσεως τῶν δύο ἀχανῶν πολυεθνικῶν μωσαϊκῶν, τῆς Κίνας καὶ ΕΣΣΔ, ὑποχρεώνοντας καὶ τὶς ἀντίστοιχες ἡγέτιδες πολιτικὲς τῶν τάξεις νὰ «δυτικοποιηθοῦν» μέσῳ ἐνὸς θολοῦ καὶ ἀμφιβόλου ποιότητος «μαρξιστικοῦ» προτύπου, νομίζοντας παρ' ὅλα ταῦτα ὅτι στρέφονται... κατὰ τῆς Δύσεως! Ἴσως αὐτὴ νὰ ἦτο καὶ ἡ μεγαλύτερα πλεκτάνη τοῦ εὐρωπαϊκοῦ πνεύματος, γνήσιο τέκνο τοῦ ὁποῖου ὑπῆρξε ὁ Κάρολος Μάρξ.

Ὁλοκληρουμένης, ὅμως, τῆς... ὀλοκληρώσεως τῶν κουλτουραλικῶν ἐποικοδομημάτων καὶ οἰκονομικῶν ὑποδομῶν τῶν δύο αὐτῶν «σοσιαλιστικῶν» αὐτοκρατοριῶν, τὸ διεθνὲς σύστημα ἐπέβαλε τὴν πολιτικὴ ἐκείνη ποῦ ἤρχισε μὲ τὸν Νίξον, τὸν Κίσινγκερ καὶ τὴν κινεζο-ἀμερικανικὴ προσέγγιση καὶ ἐτερματίσθη μὲ τὸν Ρέηγκαν, τὸν Πόλεμο τῶν Ἴστρον καὶ τὴν πτώσιν τοῦ Τείχους τοῦ Βερολίνου.

Τί προκύπτει, ὅμως ἀπὸ τὰ ἀνωτέρω; Σαφῶς, ὅτι ὁ διεθνῶς ἐπικρατῶν ἡγεμονικὸς μηχανισμὸς ἀρχίζει πλέον νὰ ἐργάζεται σὲ ἓνα ἀνώτερο στάδιο, τοῦ ὁποῖου ἡ πρώτη φάσις συνίσταται στὸν πολυτεμαχισμὸ βάσει ἐθνικῶν⁷ ἢ ἐθνικιστικῶν⁸ κριτηρίων, τῶν πρώην αὐτοκρατοριῶν ἀλλὰ καὶ πολυεθνικῶν κρατῶν, σὲ ἐθνοτικο-κρατικὲς ὁμοιογενεῖς ὀντότητες, οἱ ὁποῖες ἀποκτοῦν μὲν τὴν ἀνεξαρτησία, τὴν αὐτονομία, ἢ τὴν αὐτοδιάθεσίν τους καθιστάμενες ὅμως περιοσσότερον εὐάλωτες σὲ ἓνα εἶδος ἡγεμονικῆς ὀλοκληρώσεως ποῦ ἀπαιτοῦν πλέον, ἀπο τοὺς *συντηχομένους* σὲ ἀνώτερο ἐπίπεδο ἐθνοτικῶν κοινωνικῶν σχηματισμῶν, ὑψηλοῦ βαθμοῦ συνείδηση τῶν κουλτουραλικῶν ἀναπαραστάσεών τους⁹, πλασματικῶν ἢ πραγματικῶν.

Καὶ ἀναφερόμεθα σὲ «ὑψηλοῦ βαθμοῦ συνείδηση» τῶν ἰδιομορφιῶν αὐτῶν, διότι αὐτὴ εἶναι ἀπαραίτητος ὥστε, ἐδῶ ἀκριβῶς, νὰ ἀρχίσει ἡ διαδικασίᾳ ἐξευρέσεως

Lacoste), Flammarion, Paris, 1933, Preambule σ.σ. 1-35 λήμμα "représenation géopolitique" σ.σ. 1274-1277.

7. Ὁ ὅρος «ἐθνικὸς» δηλώνει τὸ ἰδεολόγημα ποῦ ὀργανώνει καὶ συνιστᾷ τὴν ταῦτοτικὴν ὄντολογία τοῦ ἐθνοτικοῦ κοινωνικοῦ σχηματισμοῦ. Νοοῦμε δὲ ὡς ἐθνοτικὸ κοινωνικὸ σχηματισμὸ τὶς ἰδιαίτερου γλωσσο-κουλτουραλικῶν χαρακτηριστῶν ἐκείνης τῆς ὑπομάδες του βεστφαλιανοῦ μοντέλου κράτους-ἔθνους.
8. Ἀναφερόμεθα στὰ ἀντίστοιχα ἰδεολογήματα χιλιαστικοῦ χαρακτήρος, τῶν βεστφαλιανῶν πρώτων κρατῶν-ἔθνων. Ἀπλῶς, δηλαδή, μεταξὺ «ἐθνικιστικῆς» κλίμακος μεγέθη τὰ πρώτα ἀποτελοῦν ὑποσύνολα τῶν δευτέρων καὶ βεβαίως ὁμοιάζουν ὡς πρὸς τὴν ἰδεολογηματικὴ τῶν φύση. Τὰ ἐθνικιστικὰ ἰδεολογήματα μποροῦν νὰ λειτουργοῦν ὡς συνιστώσες δυνάμεις, οἱ ὁποῖες στὸ πλαίσιο ἐνὸς βεστφαλιανοῦ προτύπου κράτους-ἔθνους, μειώνουν ἢ αὐξάνουν τὴν ἔνταση τῆς συνισταμένης τὴν ὁποῖαν συνθέτουν καὶ ἡ ὁποῖα δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο παρὰ ἐθνικιστικὴ κυρίαρχος κρατικὴ ἰδεολογία.
9. Ἐδῶ ὑπονοῶ τὶς καταλυτικὲς λειτουργίες ποῦ χαρακτηρίζουν, διακριτοὺς κατὰ τᾶλλα, πολιτικοῦ τοῦ αὐτοῦ ἐθνοκρατικοῦ σχηματισμοῦ καὶ «διαφορετικῶν», δηθεν, ἰδεολογιῶν, οἱ ὁποῖοι μέσῳ μιᾶς ὀριζοντίου δυναμικῆς ἐντάσσονται σὲ ἓνα νέο, «ἀτύπου κομματικῆς φύσεως», μηχανισμὸ μὲ ἐγκάρσια ὅμως κομματικὴ ἐπιφάνεια. Ἐγκάρσια, διότι διατρέχει τέμνουσα ὅλους τοὺς ὑφισταμένους παραδοσιακοὺς κομματικοὺς χώρους, διατηρῶντας κοινὰ διεθνιστικὰ χαρακτηριστὰ καὶ φιλελεύθερες ἢ φιλελευθερίζουσες οἰκονομικο-πολιτικὲς ἀντιλήψεις. Τὸ ἄτυπο αὐτὸ κόμμα ἐγὼ θὰ τὸ καλέσω *partito transversale* (ἐγκάρσιο κόμμα) καὶ θὰ ἀναφερθῶ εἰς αὐτὸ στὴν κατωτέρω παράγραφο.

«κοινών κουλτουραλικών χαρακτηριστικών» μεταξύ των υβριδικών αυτών έθνο-κρατικών όντοτήτων με στόχο την άνωτέρου έθνο-κουλτουραλικού επίπεδου, πλέον, συνείδηση. Άλλωστε, ό πολυτεμαχισμός αυτών των βεσφαλιανών έθνο-κρατικών όντοτήτων, καθιστά τὰ προϊόντά του περισσότερο εύκαμπτα και έπιδεκτικά υπερεθνικών συντήξεων από ό,τι ήσαν οι βεσφαλιανοί γεννήτορες. Άρα έχομε την άντιστροφή τής πυραμίδος του «αύτοκρατορικού προτύπου».

Στό σημείο αυτό δέν μοροοϋμε παρὰ να δεχθοϋμε την έμφάνιση τής συσσωρεύσεως τής διεθνούς υπεραξίας από τους ΝΕΠΟΔΙ μέσω τής άνίσου άνταλλαγής, ή όποία πλέον, δέν παρεμποδίζεται από ιδεολογικο-πολιτικά φράγματα, οϋτε από ισχυρές έθνο-κρατικές συσσωματώσεις, όπως συνέβαινε κατά τὸ παρελθόν. Στις ήμέρες μας, ό Διεθνής Καταμερισμός τής Έργασίας (ΔΙΚΑΕ) είναι άνεμπόδιστος και τὰ πάσης φύσεως κωλύματα που πιθανόν να παρουσιάζονται συνίστανται σε φαινόμενο συγκρούσεων με άντιπάλους ήγεμονικούς ΝΕΠΟΔΙ.

Είναι δέ προφανείς οι ποσοτικές μεταβολές που προκαλεί ό ΔΙΚΑΕ στο χωρικο-γεωγραφικό υπόβαθρο των έθνο-κρατικών ή των μετεξελιγμένων έθνοτικο-κρατικών δομικών στοιχείων των εύρυτέρων έθνο-κουλτουραλικών όλοκληρώσεων. Όλοκληρώσεων που προσπαθοϋν τώρα, σιγά αλλά σταθερά, να δημιουργηθοϋν μέσω τής διαδικασίας των άλληπαλλήλων συγκρούσεων που λαμβάνει μορφή έξοντωτικών πολέμων, άνηθικών πολιτικών άνατροπών και έξ ίσου άνηθικών πολιτικών «τρανσβερσαλισμών»¹⁰.

Ό τελικός στόχος των άνωτέρων διαδικασιών είναι... ή πολτοποίησης των κουλτουραλικών χαρακτηριστικών των έθνο-έθνοτικό-κρατικών δομικών αυτών στοιχείων και ή μετατροπή του φυσικο-γεωγραφικού των χώρου σε, οϋδετέρας μορφής, καταναλωτικό αγαθό στο πλαίσιο του εύρυτέρου έθνο-κουλτουραλικού πλέγματος δευτέρου επίπεδου. Μετά τὸ στάδιο αυτό, δέν μένει παρὰ ή τελική σύγκρουσις που και πάλιν θα καταλήξει σε ένα ήγεμονικό σχήμα ένός ή περισσοτέρων πόλων, του όποιου ή έφιαλτική δομή θα έξισοϋται ποσοτικώς με τὸ μέγεθος τής άφέλειας των άνυποψιάστων ύποστηρικτών του.

Η κατανόηση του φαινομένου του *partito transversale* στα έλληνικά πράγματα έπιτυγχάνεται καλλίτερα αν συνδεθεί με μία γενικωτέραν τοποθέτηση για τις πτυχές και τὰ επίπεδα τής παγκοσμίου αυτής τάσεως. Η οϋσιαστική ιδεολογική βάση του τρανσβερσαλικού συμπλέγματος είναι οίκουμενιστική εις ό,τι άφορὰ την οίκονομική της πτυχή και παμπολιτισμική εις ό,τι άφορὰ την κουλτουραλική της προσέγγιση. Εις ό,τι άφορὰ, τώρα, την δομή του προτεινομένου μοντέλου, τὸ σύμπλεγμα δέν προτίθεται να παρουσιάσει τὸ πραγματικό της άνάγλυφο. Αυτό έξηγείται από τὸ γεγονός ό,τι όφείλει να σχηματίσει στην συνείδηση των καταναλωτών-πολιτών του, ό,τι ό πλανήτης άποτελεί ένα κουλτουραλικό, κοινωνικό και οίκονομικό πολύ, ό όποιος, μέσω μιās φαντασιακής διεθνούς πολιτικής παρεμβάσεως, μετατρέπεται σε ύποδομή ένός παγκοσμίου δικτύου, του όποιου τὰ κύρια κομβικά σημεία χαρακτηρίζονται από συγκεντρώσεις οίκονομικών λειτουργιών διεθνούς έμβελείας.

Όφείλομε δύο διευκρινίσεις: ή πρώτη σχετίζεται με την οϋσία τής «φαντα-

10. *Partito transversale*: άτυπος «κομματικός» καλύτης τής «globalization».

σιακής διεθνούς πολιτικής παρεμβάσεως» και ή δευτέρα με τὸν πραγματικὸν «ὄγκο», «τὸ ἀνάγλυφο» αὐτῶν τῶν κομβικῶν σημείων συγκεντρώσεως οἰκονομικῶν λειτουργιῶν διεθνούς ἐμβελείας.

Τὸ *partito transversale* θεωρεῖ ἥ, σὲ μιὰ ἀρνητικῆς φορτίσεως ὑποθετικῆς περίπτωση, προσποιεῖται ὅτι θεωρεῖ πὼς οἱ διεθνεῖς ὄργανισμοί, εἴτε αὐτοὶ εἶναι ὄργανικῶς δομημένα σύνολα ἐκπροσώπων κυβερνήσεων καὶ κρατῶν εἴτε εἶναι μὴ κυβερνητικοὶ ὄργανισμοί, εἶναι εἰς θέσιν νὰ παρεμβαίνουν «οὐδετέρως» καὶ «ἀντικειμενικῶς» πρὸς χάριν τῆς ἀποκαταστάσεως τῆς διεθνούς τάξεως καὶ εἰρήνης, ἰδιαίτερος ὅταν καὶ ὅπου αὐτὴ διαταράσσεται.

Οἱ ἀντιρροήσεις ἐδῶ εἶναι καὶ πολλῆς καὶ γνωστῆς καὶ εἰς ὅ,τι ἀφορᾷ τὴν «οὐδετερότητα» αὐτοῦ τοῦ διεθνούς ἐμβελείας «πολιτικοῦ βραχίονος». Θὰ ἦτο κοινοτοπία νὰ ἀναφερθοῦν παραδείγματα μετὰ ἀποφάσεις τοῦ Συμβουλίου Ἀσφαλείας ἢ τῆς Γενικῆς Συλεύσεως τοῦ ΟΗΕ γιὰ τὸ Κυπριακὸ, τὸ Κουρδικὸ, τὸ Κοβέιτ, τὸ Παλαιστινιακὸ κλπ.

Ἀποτελεῖ, λοιπόν, γεγονὸς ἀναντίρροτον διὰ τοὺς μὴ ἐθελουφλοῦντας τὸ ὅτι, τὰ διεθνή αὐτὰ ὄργανα συνιστοῦν "ἱμάντες μεταδόσεως" ἡγεμονικῶν ἐντολῶν καὶ ἀποφάσεων τῶν μητροπόλεων ἐκείνων, ποὺ διαθέτουν τὸ ἀπαραίτητο στρατιωτικὸ (πρώτιστα) βᾶρος, καὶ τοὺς συνακολούθους πολλαπλασιαστὰς ἰσχύος, ὥστε νὰ καθιστοῦν τίς θελήσεις τοὺς διεθνῶς σεβαστές. Τὸ αὐτὸ ἰσχύει καὶ γιὰ ἐκείνες τίς μητροπόλεις, οἱ ὁποῖες ἀποσύροντας τὸ κῦρὸς τοὺς «εὐνουχίζουν» πολιτικῶς τοὺς διαφόρους διεθνεῖς ὄργανισμούς, ἀλλὰ καὶ γιὰ ἐκείνες τίς μητροπόλεις, τῶν ὁποίων ἢ οἰκονομικὴ ἐνίσχυσις πρὸς τοὺς ὄργανισμούς αὐτοὺς εἶναι ἀπαραίτητος γιὰ τὴν ἐπιβίωσή τους.

Ἀπο τὴν ἄλλην πλευρά, εἰς ὅ,τι ἀφορᾷ τὸν πραγματικὸν «ὄγκο», τὸ «ἀνάγλυφο» αὐτῶν τῶν κομβικῶν σημείων, τὸ *partito transversale*, ψεύδεται, ἥ, τοῦλάχιστον, πλανᾶται οἰκτρῶς, παρουσιάζοντάς τα ὡς σχεδὸν ἐπίπεδα. Μὲ αὐτὸν τὸν «μαθηματικὸν» τρόπο ἀπεικονίσεως τῶν κομβικῶν οἰκονομικῶν πόλων διεθνούς ἐπιρροῆς, παραπλανᾷ τοὺς καταναλωτὰς τοῦ ἰδεολογικοῦ του λόγου. Ἡ συσσώρευσις οἰκονομικῶν δραστηριοτήτων, ὑπακούοντας σὲ νόμους κατ' ἀρχὴν «ἐθνικοῦ χαρακτῆρος», διαθέτει τὴν κολοσσιαίαν κατακόρυφο καὶ ὀριζόντιο δομὴ τῆς πολυεθνικῆς δράσεως καρτέλ. Σχεδὸν ἀμέσως οἱ «ἐθνικοῦ χαρακτῆρος»¹¹ ἔδρες τῶν πολυεθνικῶν αὐτῶν κολοσσῶν ἐμπλέκονται σὲ δευτεροβάθμιο ἐπίπεδο, δημιουργῶντας περιφερειακὰς συμμαχίαις ποὺ τίς ὠθοῦν νὰ νέμονται ἐπιχειρησιακῶς καὶ ἀπὸ ἀπόψεως ἀντλήσεως πρώτων ὑλῶν μεγάλες γεωγραφικὰς περιοχὰς τοῦ πλανῆτου ποὺ χαρακτηρίζονται γιὰ τὰ ἰδιαίτερα οἰκονομικο-γεωγραφικά τους χαρακτηριστικά (ὑπέδαφος, ἐμπορικὰς δίοδοι, χαμηλὸ κόστος μεταβλητῶν κεφαλαίων, πολιτικὴ εὐστάθεια ἢ ἀστάθεια κλπ.)

Ἡ πάλι μετὰξὺ αὐτῶν τῶν οὕτως ἢ ἄλλως ἀνταγωνιστικῶν δευτεροβαθμίων διεθνῶν οἰκονομικῶν πόλων μεταφράζεται εἴτε τὸ ἐπιθυμοῦμε εἴτε ὄχι μετὰ κουλ-

11. Ὅπως αὐτοὺς ποὺ ἠνάγκασαν τὰ ἀμερικανικὰ πολυεθνικὰ πετρελαϊκὰ καρτέλ νὰ ἐξωθήσουν (καὶ τὰ ἀντίστοιχα βρεταννικὰ καρτέλ, ὅπως ἡ BP, νὰ συμπράξουν) τὸν πρόεδρο Κλίντον στὸ προστάδιο τῆς δευτέρας θεομῆς ρήξεως μετὰ τὸ Ἰράκ ἐναντίον τῶν ρωσσογαλλικῶν καὶ κινεζικῶν καρτέλ ποὺ εἶχαν ἀρχίσει ἤδη τὴν διανομὴ τῆς ἰρακινῆς πετρελαϊκῆς πίττας.

τουραλικούς όρους. Η σύγκρουσις αὐτῆ τῶν πολιτισμῶν εἶναι συγκεκριμένη καὶ σαφής, δὲν εἶναι ρευστὴ καὶ ἀόριστος. Εἶναι σύγκρουσις κόστους ἐργασίας, ρυθμῶν παραγωγῆς, ποιότητος τελικοῦ προϊόντος, εἶναι σύγκρουσις κοινωνικῶν κωδικῶν καὶ ἀξιών, σύγκρουσις γλωσσῶν, θρησκειῶν καὶ ἐθνικῶν προσηλώσεων. Εἶναι σύγκρουσις ιδεοληψιῶν, ἀλλὰ καὶ σύγκρουσις οἰκοσυστημάτων. Εἶναι πλεόν μία «πλανητικὴ» ταξικὴ σύγκρουσις, οἱ τάξεις τῆς ὁποίας αὐτὴν τὴν φορὰ δὲν προσεγγίζονται ἀπλῶς καὶ μόνον μὲ τὴν «σὲ τελευταίαν ἀνάλυση» ἐπιβολὴ τῆς οἰκονομικῆς ὑποδομῆς στὴν ιδεολογικὴ ὑπερδομή, δὲν προσδιορίζονται μὲ τὴν «πτωτικὴ τάση τοῦ ποσοστοῦ τοῦ κέρδους», ἀλλὰ μὲ τὴν τελικὴ σύγκρουση δύο γιγαντιαίων ιδεολογικῶν στοχαστικῶν προσαρμογῶν, τῆς δυτικῆς ἀριστοτελογενοῦς καὶ χαοτικῆς δημοκρατίας καὶ τοῦ ἀνατολικοῦ μυστικιστικοῦ δεσποτισμοῦ.

Τὸ ιδεολόγημα, χωρὶς νὰ ἀναίρει τὴν ἱστορικὴν ἰσχὺν τῆς οἰκονομικῆς ὑποδομῆς, κυριαρχεῖ ὡς ἔνδυμα τῆς τριτοβάθμιας συγκρούσεως-συμπήξεως τῶν ἤδη συμπηχθέντων δευτεροβαθμίων πόλων συγκεντρωμένης οἰκονομικῆς ἰσχύος διεθνoῦς ἐμβελείας. Ἡ τριτοβάθμιος σύγκρουσις δὲν ἔχει ἀκόμη ἐπέλθει, ἀναμένεται. Τὸ διεθνὲς σύστημα, ἐκμεταλλεῦόμενο τὴν πτώση τοῦ ἀνατολικοῦ συνασπισμοῦ καὶ τὸ τέλος τῶν συγκρούσεων ιδεολογικῆς βάσεως, διέρχεται τὴν φάση τῆς δευτεροβαθμίου συμπήξεώς του, ἡ ὁποία διατηρεῖ φυσικὰ καὶ αὐτὴ ὅλα τὰ στοιχεῖα τῆς συγκρούσεως: ἡγεμονισμό, ἐθνισμό¹², κοινωνικὲς ἀναταραχὲς καὶ πολιτικὲς ἀποσταθεροποιήσεις.

Ἡ τελικὴ ἰσορροπία τοῦ δευτεροβαθμίου συστήματος κάθε ἄλλο παρὰ ἐπίπεδο δομὴ θὰ τοῦ προσδίδει. Αὐτὸ ἀρνοῦνται νὰ τὸ ἀποκαλύψουν καὶ νὰ τὸ ἀποδεχθoῦν (ἴσως στὴν καλλιτέραν τῶν περιπτώσεων) οἱ ἐκπρόσωποι τοῦ «τρανβερσαλικοῦ οἰκουμενισμοῦ». Ἡ ἐξαφάνισις τοῦ κράτους-ἔθνους ὡς δομικῆς μονάδος τοῦ διεθνoῦς συστήματος κατὰ τὸ τέλος αὐτῆς τῆς δευτέρας φάσεως ἐξελίξεως τοῦ διεθνoῦς ἰστοῦ τῶν πόλων ἰσχύος ὀλοκληρώνει τὴν εἰκόνα τῆς «κουλτουραλικῆς ἐθνοποιήσεως» σὲ περισσότερα τοῦ ἐνὸς μπλόκ, τὰ ὁποία συσπειρῶνται γύρω ἀπὸ ἰσχυροὺς ἀντιπροσωπευτικοὺς καὶ γεωγραφικῶς προσδιορισμένους ἀστικoὺς πόλους τοῦ πλανῆτου.

Ἡ τελικὴ κρίσις-σύγκρουσις θὰ ἐπέλθει μεταξὺ αὐτῶν τῶν πόλων (εἴτε ἀκολουθοῦν τὴν περιγραφή τοῦ Huntington¹³ εἴτε ἄποιαν ἄλλη). Τὸ ἀποτέλεσμα αὐτῆς τῆς ρήξεως-συγκρούσεως θὰ εἶναι τὸ πλήρες χάος. Τότε, ὅμως, ποιοὶ θὰ εἶναι οἱ διεθνεῖς ἐκείνοι ὄργανισμοὶ ποὺ θὰ σπεύσουν νὰ τὸ ρυθμίσουν; Ἀπὸ ποῦ θὰ κινoῦνται; Καὶ μόνον τὸ μέγεθος τῶν ἐθνο-γεωγραφικῶν αὐτῶν ἐνοτήτων καθιστᾷ σχεδὸν ἀδύνατη τὴν μεταξὺ τους διευθέτησις διαφορῶν.

Ποιά θὰ εἶναι ἐκεῖνη ἡ ποιότης δημοκρατίας καὶ συμμετοχῆς τῶν πολιτῶν στὶς ἀποφάσεις αὐτῶν τῶν ὀλοκληρωμένων, ἀλλὰ καὶ ἀναφανδὸν ὀλοκληρωτικῶν "Βάαλ" μὲ τὰ "πυρακτωμένα χέρια" τοῦ ἀπολύτου ιδεολογήματος, τῆς ἀπολύτου μεταφυσικῆς, τοῦ ὀλιστικoῦ ὁράματος; Ποιῆς δυνατότητες ἀντιστάσε-

12. Μὲ τὸν ὅρον «ἐθνισμὸς» ἐννοοῦμε τὴν κουλτουραλικὴν ταῦτιση εὐρείας κλίμακος, ποὺ δὲν συνδέεται μὲ πολιτικὰ σύνορα κρατῶν καὶ τῶν γεωπολιτικῶν τους δραμμάτων καὶ διεκδικήσεων.

13. S. Huntington, *The Clash of Civilisations and the Remaking of World Order*, Simon & Schuster/Rockefeller Center, New York, 1996.

ως στις αποφάσεις τους προσφέρουν οι έσωτερικές πολιτικές δομές των έθνογεωγραφικών κολοσσών στους κατ' ευφημισμὸν πολῖτες τους;

Μήπως, ένδεχομένως τὸ τελικὸ ζητούμενον εἶναι ὁ άφανισμὸς τῶν έθνικῶν κουλτουραλικῶν διαφορῶν ποῦ, καταλήγοντας στὸν άφανισμὸ τῶν κρατῶν-έθνῶν, ὀδηγεῖ στὴν δευτεροβάθμια, επίσης κουλτουραλικὴν πολτοποίηση μὲ τελικὸ άποτέλεσμα τὴν δημιουργία ὀλίγων εὔρύτερων έθνογεωγραφικῶν ὄντοτήτων ποῦ θά καλύπτουν τὴν έπιφάνεια τοῦ πλανήτου; Τὸ φαινόμενον ὅμως αὐτὸ δὲν άποτελεῖ παρὰ τὸ πρασιάδιο τῆς τελικῆς συγκρούσεως: Αὐτῆς ποῦ θά λάβει χώρα, πλέον, μεταξὺ τῶν έν λόγῳ ὄντοτήτων. Τὸ τέλος αὐτῆς τῆς σωρευτικῆς, διαλεκτικῆς άντιπαραθέσεως δὲν έντοπίζεται ὡς ίσοροπία οὔτε ὡς νέα διεθνῆς τάξις. Ὅρίζεται ὡς χάος. Ὡς τὸ τελικὸ χάος. Ἐκεῖνα ποῦ δὲν διακρίνονται άκόμη εἶναι τὰ μέσα καὶ οἱ τρόποι μὲ τοὺς ὀποίους θά έπιτευχθεῖ αὐτὴ ἡ άποσύνθεσις-σύμπηξις τῶν δρώντων καὶ τῶν χωρῶν (πέτρα τῶν κρατικῶν συνόρων) τοῦ παγκοσμίου συστήματος¹⁴.

14. Παρατηρῶντας σήμερα (2017) τὴν νέα μεταψυχροπολεμικὴ ένταση μεταξὺ Μόσχας-Ουάσιγκτων καὶ τὶς παράλληλες κινήσεις γιὰ τὴν διεύρυνση τῶν σφαιρῶν έπιπροῆς των πρὸς τὸ έγγὺς ἢ εὔρύτερον περιβάλλον των, κατανοοῦμε ὅτι οἱ προβλέψεις μου αὐτές, έπαληθεύονται δεκαοκτῶ έτη μετά.